

EGY ÉLET A ZENEMŰVÉSZET SZOLGÁLATÁBAN

MILAN ASIĆ MUNKÁSSÁGÁRÓL

Múlt év december 22-én nagy sikerrel tartotta meg búcsúhangversenyét a nyugalomba vonuló Milan Asić, akinek vezetése alatt harminc évig működött a szabadkai filharmonia és a Népszínház zenekara. Az alábbiakban ismertetjük a kiváló karmester és zeneszerző életútját és művészi pályafutásának kiemelkedő eseményeit.

1917-ben született Zágrábban. Édesapja, aki régi dubrovniki családból származott, festő volt; édesanyja tanítónő. Zenét kora gyermekkorától kezdve tanult, éspedig hegedűt, a zágrábi Vatroslav Lisinski Zeneiskolájában. De nem készült zenei pályára, az egyetemen irodalomtörténetet szeretett volna tanulni. Festőművész édesapja is tartotta volna vissza a göröngyös művészelettől. Zeneiskolai tanulmányai azonban olyan sikeresek voltak, hogy 1936-ban, az érettségi évében már első daljátéka is elkészült, *A pék Miskója* című gyermekoperett, amelynek ősbemutatóját még ugyanebben az évben meg is tartották a szerző vezényletével a zágrábi Horvát Népszínházban, ahol az igazgató ekkor Krešimir Baranović volt. Az operettet ezután Horvátország minden városában bemutatták; több mint száz előadást ért meg. E nagy siker után Asić, főleg Marko Tajčević és Krsto Odak zeneszerzők rábeszélésére, mégsem az egyetemre, hanem a zeneakadémiára iratkozott be, ahol zeneszerzést Krsto Odaknál, vezénylést Fran Lhotka professzornál tanult. A zeneakadémia elvégzése után a Zágrábi Rádió zenei szerkesztője lett.

Az akadémián és a rádiónál eltöltött idejéből számos táncdala és egyéb műve származik. Második operettjét, a *Dallal az életen át* címűt is több mint százszor előadták, s Zágrábon kívül Eszéken és Szarajevóban is.

A színház szeretete hozta Szabadkára 1945. október 1-én feleségével, Jelkával, a kiváló operaezenekesnővel és drámai színésznővel együtt. A Szabadkai Népszínház megalakítása 1945-ben Milan Asić irányításával történt. 1946-ban pedig a Szabadkai Filharmonikus Zenekarnak is karmestere és művészeti vezetője lett.

A Népszínházban fő törekvése arra irányult, hogy minél igényesebb zenés színműveket tűzzenek műsorra. Így már az opera hivatalos megalakítása előtt is tartottak operaelőadásokat: játszották Puccini *Tosca*, Ivan Zajc *Nikola Šubić Zrinjski* és Jakov Gotovac *Dubravka* című operáját.

1950-ben került sor a szabadkai opera megalakítására. Igazgatója és első karmestere Milan Asić volt. Az opera négyéves fennállásának ideje alatt előadták a fent említett, már korábban betanult darabokon kívül Puccini *Madam Butterfly*, Verdi *Traviata*, Leoncavallo *Bajazzók*, Mascagni *Cavalleria rusticana*, Bizet *Carmen*, Smetana *Eladott menyasszony*, Gotovac *Morana*, Andrić *Dužijanica* című operáját, számos balettot, valamint a következő klaszszikus operetteket: Schubert—Berté: *Három a kislány*, Jacobi *Leányvásár*, Kacsoh Pongrác: *János vitéz*, Kálmán: *Marica grófnő* és Csárdáskirálynő és más zenés színműveket. Az operetteket magyar szöveggel játszották.

Milan Asić mint élete legszebb időszakáról emlékezik meg arról a négy évről, amikor Szabadkának operája volt. A szabadkai opera megszűnése után az újjvidéki Szerb Népszínház keretében megalakult opera első karmestere lett. A következő évben azonban beteges, özvegyen maradt édesanyja kívánságára Zágrába megy, ahol a Komedija nevű színház zenei igazgatója és karmestere két évig. 1957-ben hívják vissza Szabadkára, s a hívást

el is fogadja. A zágrábi színház zenészeitől azonban nem volt könnyű a búcsú: egy napon a zenekar valamennyi tagja elment a lakására, s így kérték, hogy maradjon velük.

1957-től kezdve tehát ismét Szabadkán van. S bár opera hivatalos formában már nem létezik, zenés színművek és klasszikus operettek állandóan vannak a repertoáron: Lehár *A mosoly országa* és *Víg özvegye*, Abraham Pál *Viktóriája*, a *Bál a Savoyban* és mások.

A filharmonikus zenekar koncertjeinek színvonalát igényes, komoly művek előadásával biztosította. Számos Haydn- és Mozart-szimfóniát vezényelt, Beethoven-tól a IX-en kívül valamennyit. Legkedvesebb zeneszerzőjétől, Csajkovszkijtól a IV-et, az V-et és a VI-at, Brahmtól az I-t, Glazunovtól a másfél óra hosszú tartó V-et, Bizet-től az I-t, Schubert híres *Befejezetlen szimfóniáját*, Schumann *Tavaszi szimfóniáját*, Mendelssóhtól az *Olasz szimfóniát*, Lisztől a hatalmas *Faust-szimfóniát*, Dvoráktól az *Újvilág szimfóniát*, Prokofjev *Klasszikus szimfóniáját*, valamint a norvég Svenson *Szimfóniáját* is. Ezenkívül számtalan zenekari nyitányt, szimfonikus költeményt és versenyművet vezényelt, ez utóbbiakat Jugoszlávia majd minden jelentős szolistaival és külföldi vendégművészekkel is.

Legemlékezetesebb hangversenyét Belgrádban tartotta a Kolarac Népegyetemen 1950. július 7-én. Ennek a koncertnek alapján kapta meg a Július 7-i díjat. A hangverseny külön nevezetessége, hogy nem belgrádi zenekart vezényelt, hanem az akkor hetvenhét tagot számláló szabadkai filharmoniót vitte magával. A hangverseny műsora a következő volt:

1. Lisinski: *A Porim* című opera nyitánya
2. Gotovac: *Pesme čeznuća* — a szoprán szólót Matija Skenderović énekelte
3. Liszt: *Esz-dúr zongoraverseny* — zongoraszólot Milkó Córa játszotta
4. Glazunov: *V. (c-moll) szimfónia*

A nevezetes esemény még egy érdekessége, hogy ezekben a napokban tartották Jugoszlávia zeneművészeinek I. kongresszusát Belgrádban. A július 7-i hangverseny közönségének java része tehát szakmabeliekből állt. Egy másik idevágó érdekesség: ugyanekkor kapott Július 7-i díjat Miroslav Cangalović, Milan Asić dalainak avatott megszólaltatója is.

Művészi pályafutását ezenkívül még számos más díj is ékesíti, amelyeket eredményes munkájáért vagy pedig pályázatokra küldött szerzeményeiért kapott. Mint karmester Belgrádon kívül Jugoszlávia minden nagyobb városában is vendégszerepelt, a határon túl pedig Magyarországon és Romániában. A klasszikus darabok mellett mindig szívesen vezényelt modern, hazai szerzők műveit is, s különösen külföldi vendégszereplései alkalmával tekintette feladatául, hogy jugoszláv zeneszerzők: Jakov Gotovac, Krešimir Baranović, Mihajlo Vukdragović, Stanojlo Rajičić és mások műveit népszerűsítse.

Jakov Gotovacot egyébként atyai barátjának nevezi. Barátságuk még Asić akadémiai tanulmányainak idejében kezdődött. Gotovac, aki ekkor a zágrábi opera igazgatója és karmestere volt, vezette be Asićot az operazene műhelytitkáiba, s azután is figyelemmel kísérte karmesteri és zeneszerzői munkásságát. Ennek a barátságnak eredményeként ünnepelte Jakov Gotovac negyvenéves művészi tevékenységének jubileumát 1958-ban a Szabadkai Filharmonikus Zenekarral, amelynek ekkor *Bunyevác táncok* című szimfonikus darabját ajánlotta. Gotovac valamennyi nyomtatásban megjelent műve a szerző saját kezű, személyes ajánlásával megtalálható Milan Asić kottatárában. Ő az egyetlen Jugoszláviában, aki ezt elmondhatja magáról. Ezt az igen értékes gyűjteményt Asić végrendeletileg a szabadkai zeneiskolára kívánja hagyni.

Művészi pályájának harmincöt éves jubileumát 1972. május 15-én ünnepelte. Ez alkalommal a Népszínházban előadták *Zemljo krša — zemljo ravni* című kantátáját, amelyet Szabadka városának ajánlott. A szoprán szólóra, recitátorokra, ének- és zenekarra írt nagyszabású kompozíció a bunyevác nép történetéről szól a török időkől napjainkig.

Harmincéves szabadkai munkássága folyamán megtartott számtalan hangverseny közül különösen büszke arra, hogy 1957-ben az évad utolsó koncertjét a zeneiskola végzős növendékeinek szentelte, hogy alkalmuk legyen a zenekarral való szereplésre, bemutatkozásra. Ez a szép gesztus azóta hagyományossá vált.

Zeneszerzői alkotómunkájának nagy része a színpadi zene területére esik. Már említett első két operettjén kívül nagy sikert ért el *Cvildreta* című, Grimm-mesét feldolgozó gyermekoperettjével, *A győztes* című népszínművével, *A vidám penzió* és a *Hotel International* című operettjeivel is. Ezenkívül több mint háromszáz színdarabhoz írt kísérőzenét, közöttük több Shakespeare- és Molière-drámához is. Színpadi kísérő darabjait az ország majd minden nagyobb városában játsszák. Marin Držić *Plakir* című vígjátékához írt zenéjét a Dubrovniki Nyári Játékokon is előadták. A darabot dr. Marko Fotez rendezte.

Egyéb művei közül jelentősek *Kínai dalai* szoprán szólóra zenekari kísérettel, *Tánc a Balkánról* című szimfonikus műve, amellyel díjat nyert a Zágrábi Rádió pályázatán, *Az én városom* című dalciklusa basszus szólóra zenekari kísérettel, amelynek ősbemutatóját Miroslav Čangalović énekelte, *Régi mese* című szimfonikus költeménye, amellyel a Belgrádi Rádió pályázatán nyert díjat. A szabadkai zeneiskola növendékei számára könnyű zongoraversenyt írt *Concertino* címmel, vonószekari kísérettel. Nagy sikere volt az *Aki énekel, rosszat nem gondol* című filmhez írt zenéjének is.

Nyugdíjba vonulása után zeneszerzői alkotó munkáját nem hagyja abba, sőt még több időt szentel majd neki. Jelenleg két nagyszabású terven dolgozik: egy opera és egy oratórium komponálásán. Az opera Dubrovnik reneszánsz korabeli történetének egy legendás alakját, a parasztyermekből lett híres *Miho kapitányt* eleveníti fel. Az opera librettóját dr. Vojmil Rabadan írta. Az oratórium tárgya pedig Ivan Mažuranić híres műve, a *Smail Čengić Aga halála*, amelynek szövegét dr. Vinko Vilić dolgozta át a zenemű számára.